

A Tomari Határozat

Határozat az egyetemes tervezés alapelveinek az épített környezettel kapcsolatos összes szakma képzési tervébe történő bevezetéséről

Tartalomjegyzék

I. Előszó	5
II. A felsőoktatási és kutatási bizottság (CC-HER) üzenete	8
III. Bevezető	9
IV. ResAP(2001)1 Határozat az egyetemes tervezés Alapelveinek az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó valamennyi szakma képzési tervébe történő bevezetéséről ("Tomari határozat")	10
V. Háttérinformáció a ResAP(2001)1 sz. határozathoz	19

Eredeti kiadás:

“Resolution ResAP(2001)1 on the introduction of the principles of universal design into the curricula of all occupations working on the built environment ("Tomari Határozat")”

Elfogadta a Miniszterek Bizottsága 2001. február 15. napján, a Miniszterhelyettesek 742. ülészakán

Részleges Megállapodás a Szociális Ügyek és Közegészségügy Területén

III. Főigazgatóság - Társadalmi kohézió - Európa Tanács

F-67075 Strasbourg Cedex, France, Fax: (+33) 3 88 41 27 32

Ez a közlemény a www.coe.int/soc-sp honlapon is elérhető. A ResAP(2001)1 Határozat szövege az Interneten is elérhető: <http://cm.coe.int/ta/res/resAP/2001/2001xp1.htm>

Az eredeti angol nyelvű kiadás magyarra fordításáért az Ifjúsági Családügyi Szociális és Esélyegynlőségi Minisztérium felelős Minisztérium felelős

Fordította: Alius Bt., 2005.

Lektorálta: Pandula András és dr. Kele Mária

Tördelés, nyomdai előkészítés: Épített Környezetért Alapítvány - Pandula András, 2006

Borító: Pandula András

Ajánlás a magyar kiadáshoz

Az Európa Tanács tagállamai

Albánia	Grúzia	Lengyelország
Andorra	Németország	Portugália
Örményország	Görögország	Románia
Ausztria	Magyarország	Oroszország
Azerbajdzsán	Izland	San Marino
Belgium	Írország	Szlovákia
Bosznia és Hercegovina	Olaszország	Szlovénia
Bulgária	Lettország	Spanyolország
Horvátország	Liechtenstein	Svédország
Ciprus	Litvánia	Svájc
Cseh Köztársaság	Luxemburg	Macedónia volt Jugoszláv Köztársaság
Dánia	Málta	Törökország
Észtország	Moldávia	Ukrajna
Finnország	Hollandia	Egyesült Királyság
Franciaország	Norvégia	

Tagjelölt országok

Jugoszláv szövetségi köztársaság Monaco

Megfigyelői státussal rendelkező államok

Kanada	Szentszék	Japán
Mexikó	Amerikai Egyesült Államok	

I. Az Európa Tanács

Az Európa Tanács egy politikai szervezet, amelyet 1949. május 5-én tíz európai ország hozott létre azzal a céllal, hogy így erősítse a tagok között egységet. Jelenleg 44 tagállama van. Bármely európai ország csatlakozhat az Európa Tanácshoz azzal a feltétellel, hogy elfogadja a többségi parlamenti demokrácia, a jogállamiság, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságjogok minden, joghatóságán belül élő személy részére történő biztosításának alapelvét.

A Tanács legfőbb céljai a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság megerősítése, továbbá a tagállamaiban felmerülő politikai, szociális, kulturális és jogi kihívásokra való közös válaszok megfogalmazása. Az Európa Tanács 1989 óta a közép- és kelet-európai országok többsége csatlakozott és támogatta a politikai, jogi és közigazgatási reformjaik megvalósítására és megszilárdítására tett erőfeszítéseiket.

Az Európa Tanács munkája során mára több mint 170 európai egyezményt és megállapodást fogadott el, amelyek együttesen az európai "közös jogi tér" alapját képezik. Ide tartozik az Emberi Jogok Európai Egyezménye (1950), az Európai Szociális Karta (1961), és az Egyezmény az Emberi Jogokról és a Bioetikáról (1997). A Miniszteri Bizottság számos ajánlása fogalmaz meg a nemzeti kormányok számára különféle politikai irányelveket.

Az Európa Tanács állandó székhelye a franciaországi Strasbourg. A szervezet különféle fórumokba szervezve működik:

- Irányító szerve a Miniszteri Bizottság, amely 44 tagállam külügyminisztereiből áll, és két évente ülésezik. Az ülések között a strasbourgi állandó képviselők miniszterhelyettesként folytatnak megbeszéléseket. Meghatározzák a szervezet tevékenységi programját, elfogadják a költségvetést és számos kormányközi bizottság munkáját felügyelik. Emellett pedig döntenek a Parlamenti Közgyűlés és az Európa Tanács által rendszeres időközönként megszervezésre kerülő szakminiszteri konferenciák ajánlásainak utókövetéséről.
- A másik szabályalkotó szerv a Parlamenti Közgyűlés, amely a 44 nemzeti parlament 612 tagjából, valamint bizonyos nem ET-tag európai országok különleges meghívottjaiból áll. Az egyes nemzeti küldöttségek összetétele a nemzeti parlamentek összetételét tükrözi. A Közgyűlés évente négy plenáris ülést tart.
- Az Európa Tanács Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa szintén 612 tagból áll, és a tagállamok helyi és regionális önkormányzati testületeit képviseli. Célja az országokon belül működő önkormányzati struktúrák megerősítése, együttműködésük elősegítése és európai szintű részvételük biztosítása.
- A Szerződő Felek egy-egy helybeli bírójából álló Emberi Jogok Európai Bírósága a bármely állam ellen valamely magánszemély, egyesület vagy egy másik tagállam által az Emberi Jogok Európai Egyezményében foglaltak megsértése miatt benyújtott panaszok elbírására jogosult bírói szervezet.

Mindezen fórumok tevékenységét egy többnemzetiségű Titkárság szolgálja ki egy, a Parlamenti Közgyűlés által öt évre kinevezett főtitkár vezetése alatt. A Titkárság tagjai függetlenek azoktól az államoktól, amelyeknek állampolgárai.

Különböző nem kormányzati szervezetek - különösen az emberi jogok területén - szoros partneri együttműködést folytatnak az Európa Tanáccsal.

2. Részleges Megállapodás a Szociális Ügyek és Közegészségügy Területén

Az Európa Tanács kormányközi munkaprogramja olyan területeket ölel fel, mint a média, a helyi és regionális demokrácia, a bioetika, a bűnmegelőzés és bűnüldözés, a migráció és a menekültek, nemzetiségi kérdések, a nemek közötti egyenlőség, a környezetvédelem, továbbá a társadalmi kohézió és az egészségügy.

Ha csupán néhány tagállam szándékozik valamilyen tevékenységhez csatlakozni, amelyben ET-partnereik nem mindegyike kíván részt venni, "részleges megállapodást" köthetnek, amely csak rájuk vonatkozóan bír kötelező érvénnyel. Erre példa a gyógyszerek minőségére (Európai Gyógyszerkönyv), a kábítószerrel való visszaélés elleni küzdelemre ("Pompidou Csoport"), a szociális fejlesztési projektek finanszírozására ("Európa Tanács Fejlesztési Bankja"), továbbá a fogyasztók egészségének védelmére és a fogyatékossgal élő személyek rehabilitációjára és bevonására vonatkozó megállapodás ("Részleges Megállapodás a Szociális Ügyek és Közegészségügy Területén").

A Részleges Megállapodás a Szociális Ügyek és Közegészségügy Területén ezen az alapon került aláírásra 1959. november 16-án. A Megállapodáshoz a következő államok csatlakoztak: Ausztria, Belgium, Ciprus, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Luxembourg, Hollandia, Norvégia, Portugália, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Svájc és az Egyesült Királyság.

Észtország, Magyarország, Izland, Lettország, Litvánia és Lengyelország, továbbá a nem ET-tag Kanada megfigyelői státuszt élveznek a fogyatékossgal élő személyek integrációja területén működő bizottságokban.

A Szociális Ügyek és Közegészségügy Területére vonatkozó Részleges Megállapodás keretén belüli tevékenységek legfontosabb céljai:

- a fogyasztók egészségének fokozott védelme a lehető legtágabb értelemben, beleértve egyrészt a termékek minőségére, hatékonyságára és biztonsági ellenőrzésére, másrészt a mérgező vagy káros termékek biztonságos használatára vonatkozó jogszabályok, előírások és gyakorlatharmonizációjának elősegítését - tekintettel az emberi táplálékláncre közvetlen vagy közvetett hatást gyakorló termékekre, továbbá a kártevőirtószerek, gyógyszeripari és kozmetikai termékekre;
- a fogyatékossgal élő személyek közösségbe történő bevonása: egy, a fogyatékossgal élő személyekre vonatkozó koherens politika modelljének meghatározása - és európai szintű megvalósításához való hozzájárulás - révén, amely egyszerre veszi figyelembe a teljes körű állampolgárság és az önálló életvitel elveit; valamint az integrációt korlátozó bármilyen jellegű - lélektani, oktatási, családi, kulturális, szociális, szakmai, pénzügyi vagy építészeti - tényezők felszámolása által.

Általános szabályként a részleges megállapodásbeli ajánlások (ún. "határozatok") standard előírásokat tartalmaznak, hogy így váljon lehetővé azok nemzeti jogalkotásba történő átvétele, emellett pedig olyan nemzetközi szövegek rendelkezéseire vonatkozó előírásokat fogalmazznak meg, amelyeket a tényleges nemzeti szintű megvalósításért felelős személyek fogalmazznak meg.

A tudomány és a technológia előrehaladásával az elfogadott szövegeket rendszeresen felülvizsgálják. Ezek a szövegek sok esetben úttörő szerepet töltenek be az érintett területeken.

A részleges megállapodás testületei szoros együttműködést folytatnak más nemzetközi intézmények megfelelő testületeivel, továbbá hasonló és kapcsolódó területeken tevékenykedő nem kormányzati szervezetekkel.

II. A felsőoktatási és kutatási bizottság (CC-HER) üzenete

A CC-HER Bűró 2001. június 21-22-én Strasbourgban megtartott ülésén áttekintette az egyetemes tervezés alapelveinek az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó valamennyi szakma képzésébe történő beépítéséről szóló ResAP(2001)1 Határozatot, kifejezte támogatását az egyetemes tervezés koncepcióját megalapozó elvekre vonatkozóan - vagyis arra, hogy mindenki számára teljes hozzáférést kell biztosítani az épületekhez és az épített környezet más elemeihez. Tiszteletben tartva a felsőoktatási intézmények önrendelkezési jogát saját képzési terveik és oktatási programjaik kialakításában, a Bűró ösztönözte a CC-HER nemzeti delegációit, hogy:

- (i) terjesszék a határozatban foglaltakat a kidolgozásában figyelembe vett háttéranyagokkal együtt a saját országokban működő, az épített környezettel és annak alakításával összefüggő programokat működtető felsőoktatási intézmények körében;
- (ii) ösztönözzék ezeket az intézményeket arra, hogy oktatási programjaik kialakítása során vegyék figyelembe a határozatban foglaltakat;
- (iii) ösztönözzék országaik felsőoktatási intézményeit arra, hogy az ezen a területen alkalmazott legjobb gyakorlatokra vonatkozó példákat mutassanak be az Európa Tanács Titkársága számára

III. Bevezető

Az egyetemes tervezés alapelveinek az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó valamennyi szakma képzési tervébe való bevezetéséről szóló ResAP(2001)1 Határozatot a Fogyatékossgal élő személyek Rehabilitációjával és Integrációjával foglalkozó Bizottsága (*Committee on the Rehabilitation and Integration of People with Disabilities, CD-P-RR*) készítette elő. Ez a kormányközi bizottság a Miniszteri Bizottság alatt, a Szociális Ügyek és Közegészségügy Területére vonatkozó Részleges Megállapodás keretein belül működik.

A határozat a CD-P-RR "akadálymentesség" témakörében folytatott munkájának eredményeként megszületett okirat, amely azonban nem kötelező érvényű. A Bizottság már 1972-ben támogatta a Rehabilitation International szervezete által kidolgozott "akadálymentes hozzáférés" jelzésének (kerekesszékekben ülő ember, kék alapon fehér piktogram) nemzetközi használatát - ami mára nemzetközi gyakorlattá vált. 1979-ben a Bizottság az akadálymentességre vonatkozó specifikus műszaki előírásokat és méretadatokat tett közzé. 1993-ban a Bizottságnak alárendelt testület, a Rehabilitációval Foglalkozó, Nem Egészségügyi Területen Dolgozó Személyek (építészek és várostervezők) Képzésének Szakértői Bizottsága (*Committee of Experts on the Training of Personnel other than Health Care Personnel concerned with Rehabilitation*) közzétette az Akadálymentesség: irányelvek és gyakorlati útmutató (*Accessibility: Principles and Guidelines*) című jelentését.

A határozat első tervezetét Az Akadálymentesség Szakértői Testülete (Panel of Experts on Accessibility, P-RR-AC) 1998 ősze és 1999 nyara között dolgozta ki, majd a CD-P-RR 1999. június 9-11 között Strasbourgban megtartott 22. ülésére nyújtotta be. A tervezethez több módosítási javaslat érkezett. A küldöttségek által 1999. folyamán megküldött vélemények figyelembevételével a szakértői testület a CD-P-RR 23. ülésére (Tomari, Portugália, 2000. június 13-16.) nyújtotta be az átdolgozott változatot. A bizottság a küldöttségek észrevételeinek fényében módosította a szöveget, és az így átdolgozott határozattervezetet jóváhagyta. A bizottság a jóváhagyott határozattervezetet benyújtotta a Miniszteri Bizottsághoz, ahol azt 2001. február 15. napján elfogadták.

A határozat kiindulási pontja az az alapelv, hogy minden személynek, köztük a fogyatékossgal élő személyeknek is, joga van teljes mértékben részt venni a közösség életében. Ez a jog magában foglalja az épített környezet minden részének hozzáférésére, használatára és megismerésére vonatkozó jogot is. Ez az alapelv elismeri a társadalom - különösen pedig minden, az épített környezettel foglalkozó és annak alakításában részt vevő szakma - azon felelősségét és kötelességét, hogy az épített környezetet mindenki - köztük a fogyatékossgal élő személyek - számára általánosan hozzáférhetővé tegye.

Európában az egyetemes tervezést számos építészettel, tervezéssel és mérnöki tudományokkal foglalkozó egyetemen és iskolában nem tanítják, továbbá számos építész, mérnök, tervező és várostervező se alkalmazza gyakorlatában. Így ez a határozat annak biztosítására irányul, hogy az épített környezet alakításán dolgozó minden szakma gyakorlati oktatásának és képzésének része legyen az egyetemes tervezés.

VI. ResAP(2001)I Határozat az egyetemes tervezés alapelveinek az épített környezettel kapcsolatos összes szakma képzési tervébe történő bevezetéséről

(Elfogadta a Miniszteri Bizottság 2001. február 15. napján, a Miniszterhelyettesek 742. ülésének végén)

A Miniszteri Bizottság, összetételét illetően Ausztria, Belgium, Ciprus, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Írország, Olaszország, Luxembourg, Hollandia, Norvégia, Portugália, Szlovénia, Spanyolország, Svédország, Svájc és az Egyesült Királyság képviselőinek, azaz a Szociális Ügyek és Közegészségügy Területére vonatkozó Részleges Megállapodás tagállamainak részvételével,

Felidézve az 1959. november 16. napján kelt, az Európa Tanács szociális és kulturális területeken folytatott tevékenységeinek kiterjesztéséről szóló (59) 23. sz. Határozatát;

Tekintettel az 1996. október 2. napján kelt (96) 35 sz. Határozatra, amely felülvizsgálta a Részleges Megállapodás struktúráit, és úgy határozott, hogy az (59) 23. sz. Határozatban meghatározottak helyébe lépő átdolgozott szabályok alapján folytatja az addig végzett és az említett Határozat alapján kialakított tevékenységeket, amelyek célja főképp az alábbiakra irányult:

- a. a fogyasztók egészségének fokozott védelme a lehető legtágabb értelemben, beleértve egyrészt a termékek minőségére, hatékonyságára és biztonsági ellenőrzésére, másrészt a mérgező vagy káros termékek biztonságos használatára vonatkozó jogszabályok, előírások és gyakorlatharmonizációjának elősegítését - tekintettel az emberi táplálékláncre közvetlen vagy közvetett hatást gyakorló termékekre, továbbá a kártevőirtó-szerek, gyógyszeripari és kozmetikai termékekre;
- b. a fogyatékossgal élő személyek közösségbe történő bevonása: egy, a fogyatékossgal élő személyekre vonatkozó koherens politika modelljének meghatározása - és annak európai szintű megvalósításához való közreműködés révén -, amely egyszerre veszi figyelembe a teljes állampolgárság és az önálló életvitel elveit; valamint hozzájárul az integrációt korlátozó bármilyen jellegű - lélektani, oktatási, családi, kulturális, szociális, szakmai, pénzügyi vagy építészeti - tényezők felszámolásához.

Figyelembe véve, hogy az Európa Tanács célja a tagállamok gazdasági és társadalmi fejlődésének előmozdítása érdekében a tagállamok közötti nagyobb egység megteremtése;

Tekintettel az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezményre, és különös tekintettel annak a mozgásszabadságra vonatkozó részére (a 4. sz. Jegyzőkönyv 2. cikke);

Tekintettel az átdolgozott Európai Szociális Kartában megfogalmazott elvekre, azaz a fogyatékossgal élő személyek függetlenséghez, a társadalmi integrációhoz és a közösség életében való részvételhez való jogára, mindenképp a kommunikációt és a szabad mozgást korlátozó tényezők felszámolása a közlekedéshez, a lakhatáshoz, a kulturális és szabadidős tevékenységekhez való hozzáférés lehetővé tétele révén (15. cikk 3. bekezdés);

Tekintettel az R(86)18 számú, az Európai Karta "Sport mindenkinek: fogyatékossgal élő személyek" (European Charter on Sport for all: disabled persons) ajánlásra;

Tekintettel az R(92)6 számú, a fogyatékossgal élő személyek rehabilitációjára vonatkozó átfogó politikáról szóló ajánlásra;

Tekintettel a Parlamenti Közgyűlés 1185 (1992) számú, a fogyatékossgal élő személyek számára kidolgozandó rehabilitációs politikára;

Tekintettel az R(98)3 számú, a felsőoktatás hozzáféréséről szóló ajánlásra;

Tekintettel az Fogyatékossgal Élő Személyek Esélyegyenlőségének Megteremtéséről szóló egységes ENSZ szabályozásra (UN Standard Rules on the Equalisation of Opportunities for Persons with Disabilities);

Figyelembe véve az Európai Tanács 85/384/EGK számú, 1985. június 10. napján kelt, a diplomák, bizonyítványok és más, az építészet terén megszerzett hivatalos képesítések kölcsönös elismeréséről szóló irányelvét, beleértve a szolgáltatásnyújtáshoz való jogok és a szolgáltatásnyújtás szabadságának gyakorlását és érvényesítését elősegítő intézkedéseket);

Tekintettel az Európai Unió Tanácsa és a tagállamok Tanács keretein belül ülésező kormányképviselői által 1996. december 20. napján a fogyatékossgal élő személyek esélyegyenlőségéről hozott határozatára;

Tekintettel az Akadálymentesség Európai Eszméjére, amelyet az Akadálymentesség Elősegítésének Központi Koordinációs Bizottsága (Central Co-ordinating Commission for the Promotion of Accessibility, CCPT) dolgozott ki 1996. márciusában;

Tekintettel az 1995. március 24. napján kelt Barcelonai Nyilatkozatra, amelyet az 1995 március 23-24-én, a Város és a Fogyatékossgal Élő Személyek (Barcelona Declaration: The City and the Disabled) címmel megtartott kongresszust követően 150 európai város képviselője írt alá;

Figyelembe véve, hogy az Európa Tanács célját egyebek között a mindenki számára nyitott társadalom (society for all) létrehozatalát elősegítő közös jogalkotás és gyakorlatok kialakítása is segítheti;

Figyelembe véve, hogy a fogyatékossgal élő személyek állampolgári jogainak érvényesítése érdekében kifejtett erőfeszítések és az esélyegyenlőség biztosításának elmulasztása az emberi méltóságot sérti;

Figyelembe véve, hogy a társadalom minden csoportjának tagjai számára az esélyegyenlőség biztosítása hozzájárulhat a demokrácia és a társadalmi kohézió megteremtéséhez;

Hangsúlyozva az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó valamennyi szakma képzéséből az egyetemes tervezést tartalmazó kötelező tantárgyi programok szinte teljes hiányát;

Elismerve az Európa Tanács Fogymatékossággal Élő Személyek Rehabilitációjával és Integrációjával Foglalkozó Bizottsága, s annak alárendelt testülete, a Rehabilitációval Foglalkozó Nem Egészségügyi Területen Dolgozó Személyek (építészek és várostervezők) Képzésének Szakértői Bizottsága által az akadálymentesítésre vonatkozó politikák terén végzett munkáját, és tekintettel az ilyen jellegű képzés sürgető szükségességére;

Meggyőződve arról, hogy az egyetemes tervezés és az akadálymentesség eszméje kulcsfontosságú szerepet tölt be az emberi jogok és alapvető szabadságok érvényesülésének elősegítésében, ezért ezen ismereteket az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó szakmák képzésének és oktatásának minden szintjében meg kell jeleníteni,

Javasolja, hogy a Szociális Ügyek és Közegészségügy Területére vonatkozó Részleges Megállapodáshoz csatlakozott tagállamok kormányzatai, sajátos alkotmányos struktúráikra, nemzeti, regionális és helyi sajátosságokra és oktatási rendszereik jellemzőikre kellő tekintettel:

- a. a nemzeti politikák kialakítása során vegyék figyelembe az egyetemes tervezés elveit és a szó legtágabb értelmében az akadálymentesség javítására vonatkozó intézkedéseket - a jelen határozat függelékében leírtak szerint -, amennyiben azok a képzési terveket, továbbá az oktatás, képzés és tudatformálás azon területeit érintik, amelyekért az egyes kormányzatok az adott országok hatáskörmegosztása szerint közvetlen felelősséggel tartoznak.
- b. tegyék meg az általuk a függelékben leírt elvek és intézkedések alkalmazásához és megvalósításához megfelelőnek ítélt lépéseket mindazon területeken, amelyek nem tartoznak ugyan a kormányok közvetlen felelősségi körébe, de ahol a közhatóságok valamilyen hatáskörrel rendelkeznek, vagy valamilyen szerepet töltenek be;
- c. segítsék elő az itt meghatározott intézkedések egyetemes és más, a felsőoktatásért és a továbbképzésért, valamint a szakképzésért felelős intézmények általi megvalósítását;
- d. gondoskodjanak a jelen határozatnak az összes érintett fél körében történő közzétételéről, különös tekintettel az oktatással és képzéssel foglalkozó szervezetekre, továbbá a felhasználókra.

I. Általános elvek

Minden személyt, köztük a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti, az a jog, hogy a társadalom életében teljes mértékben részt vegyenek, és ez magában foglalja az épített környezethez való hozzáférésnek, annak használatának és megismerésének jogát is.

A társadalom - különösen pedig minden, az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó szakma - felelőssége és kötelessége, hogy az épített környezetet mindenki - köztük a fogyatékossgal élő személyek - számára egyetemesen hozzáférhetővé tegye.

Minden olyan koherens és globális politikának, amely a fogyatékossgal élő személyek, és mindazok számára kerül kidolgozásra, akik annak a veszélynek kitéve élnek, hogy ők is fogyatékosvá válhatnak, egyebek mellett a teljes állampolgárság, az esélyegyenlőség, a független életvitel és a közösségi élet minden területén történő aktív részvétel biztosítására kell irányulnia.

Ezen politika megvalósítása során, az államoknak többek között lépéseket kell tenniük - mindenhol ahol lehetséges - az épített környezetben található akadályok kialakításának elkerülése és azok megszüntetése érdekében, valamint a politikaformálók és azon más érintettek tájékoztatásának javítására, akik a fogyatékossgal élő személyek életminőségét befolyásoló épített környezet alakításában döntéseket hoznak.

Ezen politikának a folyamatban részt vevő legfontosabb szereplők oktatására és képzésére is ki kell terjednie.

Az egyetemes tervezés koncepciójának az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó szakmák képzési programjaiba történő bevezetését biztosító, összehangolt intézkedések révén, a lehető legnagyobb mértékben biztosítani kell minden életkorú, testméretű és képességű személy számára a mobilitást, továbbá az épületek és a különböző közlekedési módok megközelíthetőségét annak érdekében, hogy a társadalom teljes értékű tagjai lehessenek, és részt vehessenek a gazdasági, társadalmi, kulturális, szabadidős és rekreációs tevékenységekben.

2. Meghatározások

Az "egyetemes tervezés" egy olyan stratégia, amely a különféle környezetek és termékek mindenki számára a lehető legönállóbb és legtermészetesebb módon való, adaptációk és speciális tervezési megoldások gyakorlása nélküli hozzáférhetőségének és megismerhetőségének, valamint használhatóságának biztosítására irányul.

Az egyetemes tervezési koncepció célja, hogy mindenki számára - külön ráfordítás nélkül, vagy csekély többletköltség árán - megkönnyítse az életet az épített környezethez, a termékekhez és az információhoz való egyenlő esélyű hozzáférés, használhatóság és érthetőség biztosításával. Az egyetemes tervezés koncepciója - holisztikus megközelítése révén - a különböző életkorú, testméretű és képességű használók igényeinek kiszolgálására törekedve, továbbá az emberi élet előrehaladtával bekövetkező változások figyelembevételével

elősegíti a fokozottan felhasználó központú tervezés irányába történő elmozdulást. Következésképpen, az egyetemes tervezés koncepciója, nem korlátozódik csak az épületeknek a fogyatékossgal élő személyek számára történő akadálymentesítésére. Ez egy olyan tervezési koncepció, amelynek integrált részévé kellene válnia az építészeti, valamint minden más tervezési és környezet alakítását befolyásoló folyamatnak.

E határozat alkalmazásában az "integrált hozzáférhetőség" ("*integral accessibility*"), a "mindenki számára szóló tervezés" ("*design for all*") és a "befogadó tervezés" ("*inclusive design*") az ebben a szövegben használt "egyetemes tervezés" értelmével azonos jelentéssel bír, egyenértékű kifejezések.

A "mindenki" kifejezés azt jelenti, hogy az emberek között életkorukból, testméretükből, más fizikai jellemzőikből és képességeikből vagy ezek hiányából fakadóan, a környezet kialakításából adódóan nem áll fenn semmilyen megkülönböztetés.

A "önálló" (*independent*) kifejezés arra utal, hogy az érintett anélkül képes cselekedni, hogy külső segítségre szorulna, ezáltal elkerüli a másoktól való függőséget.

A "természetes" szó a definíció integráns vonatkozását hangsúlyozza. Azt jelenti, hogy a hozzáférésre és a használhatóságra irányuló intézkedések természetesnek tekintettek.

Az "épített környezet" kifejezés magába foglalja az összes épületet, közlekedési struktúrát és valamennyi közhasználatú helyet és területet.

3.Célok, célkitűzések és stratégiák

A gazdasági, társadalmi, kulturális, szabadidős és rekreációs tevékenységekben való részvétel egyenlő esélyeinek biztosítása érdekében, mindenkinek - életkorától, testméreteitől és képességeitől függetlenül - a lehető legnagyobb mértékben képesnek kell lennie a környezet bármely részéhez való önálló és egyenlő hozzáférésére, annak használatára és megértésére.

Az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó szakmák oktatását és képzését az egyetemes tervezés elveinek kell áthatniuk.

Az akadálymentesség fokozására irányuló koherens politika elősegítése érdekében teendő korai intézkedés céljából, az egyetemes tervezés koncepcióját az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó valamennyi szakma alapvető képzésének szerves és kötelező részévé kell tenni minden szinten és minden szektorban.

A már gyakorló szakemberek - építészek, mérnökök, tervezők és településtervezők - számára megfelelő továbbképzést kell biztosítani, továbbá az ezen való részvételüket erősen ösztönözni kell.

A tanmeneteket a felhasználókkal, köztük a fogyatékossgal élő személyek szervezeteivel együttműködésben kell kialakítani.

Az egyetemes tervezés koncepciójára az épített környezettel és annak alakításával kapcsolatos munkavégzést magában foglaló más szakmák és hivatások képviselőinek - regionális tervezők, ingatlanfejlesztők, ingatlanügynökök, tájépítészek, kerttervezők, belső építészek stb. - sőt, a felhasználók, a vásárlók és az ügyfelek, valamint az ezek képviseletét ellátó szervezetek és szervek figyelmét is fel kell hívni.

A fogyatékossgal élő személyek által az épített környezetben tapasztalt nehézségekre mihamarabb fel kell hívni a figyelmet.

Az oktatásnak, képzésnek és a tudatformálásra irányuló munkának biztosítania kell minden, az épített környezet alakításával kapcsolatos munkavégzést folytató szakember számára a szükséges ismereteket, tudást, készségeket, és értékeket annak érdekében, hogy a mindenki számára általánosan hozzáférhető épített környezet megteremtésére irányuló új attitűdök és magatartásformák alakulhassanak ki.

4. Felsőoktatás

Az építészek, mérnökök, tervezők és településtervezők alap-, és posztgraduális képzésében alkalmazott tanterveknek az alábbi készségek elsajátítását kell biztosítani:

- az emberek és az épített struktúrák, valamint ez utóbbiak és a környezetük közötti kapcsolatok felismerése és megértése;
- az emberi szükségletekkel összhangban álló épített struktúrák és terek kialakítása iránti igény megértése;
- az emberek sokféleségének figyelembe vételével, az épített struktúrák használhatóságának fokozására irányuló problémamegoldó technikák elsajátítása.

A közhatalóságok, az oktatási intézmények, az érintett szakmák szakmai szervezetei, továbbá az érintett hivatások gyakorlóit képviselő szervezetek vizsgálják felül az építészek, mérnökök, tervezők valamint a településtervezők oktatását és képzését annak érdekében, hogy az egyetemes tervezés koncepciója az oktatási programok szerves részét képezze, beleértve a tárgykörrel kapcsolatos megfelelő vizsgák rendszerének biztosítását is..

A fentiekben túlmenően, tegyenek lépéseket annak biztosítására, hogy az építészek, mérnökök, tervezők és településtervezők számára az egyetemes tervezés koncepcióján alapuló továbbképzéseket szervezzenek, és hogy ezek teljesítésére kellőképpen ösztönözzék az érintetteket.

A kormányzatok megvizsgálhatják az ösztönzők, úgy mint ösztöndíjak, diáktámogatások vagy díjak kialakításának megfelelő módjait az egyetemes tervezés elveit magukban foglaló környezetek és termékek létrejöttéhez vezető tervezési újítások előmozdítása érdekében.

5. Továbbképzés és szakképzés

Az egyetemes tervezés témáját a fizikai környezetünket érintő összes típusú és szintű oktatás részévé kell tenni. Az egyetemes tervezés alapján kialakított környezet létrehozása megfelelő kompetenciát és készségeket igényel a gyártási és építési folyamat minden részében. Tekintve, hogy számos építési beruházás építészmérnök, illetve egyéb mérnök részvétele nélkül, iparosok - azaz kőművesek, ácsok, víz- és gázvezeték-szerelők, villanszerelők - munkája által valósul meg, az egyetemes tervezés alapelveit a fenti szakmák alapvető szakképzésében is meg kell jelentetni.

Az egyetemes tervezés új befogadó perspektíváinak az épített környezettel és annak alakításával kapcsolatos munkát végzők oktatásának és képzésének kötelező elemévé kell válnia.

A kormányzatok megvizsgálhatják a vonatkozó, az egyetemes tervezés elveit magukban foglaló tervek gyakorlati megvalósítását elősegítő ösztönzők - díjak stb. - kialakításának lehetőségeit.

6. Oktatási módszerek és tananyagok

Az oktatás és képzés során az épített környezetre vonatkozó minden lényeges tudományterületre kiterjedő interdiszciplináris és multidiszciplináris megközelítést kell alkalmazni. A más tanfolyamokkal való kapcsolódások ellensúlyozhatják a tantárgy tantervben történő elszigetelődésének problémáját.

Minden korosztályú tanuló számára meg kell teremteni annak a lehetőséget, hogy megfelelő interaktív, részvételen és együttműködésen alapuló módszerek - azaz helyszíni látogatások, megfigyelések, esettanulmányok, fogyatékossgal élő és mindenféle életkorú emberekkel való közvetlen és személyes kapcsolatok, továbbá bizonyos egészségkárosodások szimulálása - révén személyesen megtapasztalhassa azokat a nehézségeket, amelyekkel a fogyatékossgal élő személyek szembesülnek az épített környezetben.

Az elméleti és kognitív-intellektuális tanulást gyakorlati és érzelmi oktatással kell kiegészíteni.

Tanulmányozni kell a "normálisság" és a "mátság" értelmezését. Vizsgálni kell a sztereotípiákat és az előítéleteket.

Ösztönözni és fejleszteni kell a projektek révén történő tanítást és tanulást. A valódi életből vett, felügyelet alatt végzett projekt megfelelő befejezést adhat az oktatási folyamatnak.

A fogyatékossgal élő személyek aktív részvétele előtt álló pszichológiai korlátok lebontása, és a fizikai korlátok eltávolításának megalapozása érdekében a fogyatékossgal élő személyek iránti pozitív hozzáállást a lehető legkorábban ki kell alakítani.

Az új tanterveket a különböző oktatási igényeknek megfelelően kialakított oktatási módszerek és tananyagok egészítsék ki, különös tekintettel az audiovizuális tananyagokra és az új technológiákra, elsősorban az információtechnológiára és a számítógépek használatán alapuló oktatásra és szimulációkra.

Minden tagállam jelöljön ki, vagy hozzon létre egy kormányzati szervezetet, támogassa egy szakértői központ létrehozatalát vagy vegyen igénybe olyan más testületet, amelyek kellő kompetenciával rendelkeznek az információk és dokumentációk terjesztésére, valamint tanácsadásra, támogatásra és segítségnyújtásra.

7. Az oktatók képzése

Tekintve, hogy az előadók, tanárok és oktatók tudatossága minden ebben a témában történő cselekvés előfeltétele, az egyetemes tervezés koncepcióira vonatkozó alap- és továbbképzés nyújtandó azok számára, akiknek a 4-6. terjedő, valamint a jelen pontban leírt intézkedéseket végre kell hajtaniuk.

Az egyetemes tervezés iránti tudatosság fejlesztése és az egyetemes tervezés kérdéseinek támogatása érdekében ösztönözni kell az oktatók továbbképzésére irányuló programok megszervezését, valamint az oktatóknak az egyetemes tervezés stratégiáinak kialakításában és megvalósításában való részvételét.

Különös figyelmet kell továbbá fordítani a nem oktatói munkakört betöltő személyzet (pl. igazgatók, adminisztratív személyzet) tagjainak képzésére.

8. A felhasználók bevonása

A tanterveket a felhasználók minden korosztályhoz tartozó tagjaival - köztük fogyatékossgal élő személyekkel - folytatott együttműködésben kell kidolgozni. A tantervek kidolgozását végző szakembereknek igénybe kell venniük a felhasználók szakértelmét is, hiszen ezek a személyek értékes információkkal rendelkeznek, így tőlük első kézből juthatunk tapasztalatokhoz és szakértelemhez. A felhasználók bevonását a lehető legkorábban meg kell kezdeni.

9. Az oktatás eredményességének értékelése

Tekintve, hogy az oktatási intézkedések eredményességét rendszerszerűen végzett elemzések nélkül nem lehet meghatározni, fel kell mérni minden egyes intézkedés sikerességének mértékét, és azonosítani kell a felmerülő problémákat.

Az oktatás eredményességének oktatási intézmények általi értékelését a tanrendek fejlesztése és átdolgozása szerves részének, valamint a vezetés és tervezés kulcsfontosságú szakmai eszközének kell tekinteni.

10. Az információk és a jó gyakorlat nemzetközi cseréje

A tagállamok az egyetemes tervezés stratégiával kapcsolatos ismereteiket és kutatási eredményeiket, valamint az akadálymentesítés terén elért eredményeikre vonatkozó információkat kölcsönösen osszák meg egymással.

A kormányzatok ösztönözzék és/vagy segítsék elő a határokon túlnyúló együttműködést és támogassák az e téren dolgozó szakemberek kapcsolatait. E tevékenységek körében az egyetemek valamint más oktató és képző intézmények folytassanak egymással együttműködést, szervezzenek oktatóik, előadóik és képzőik számára csereprogramokat, valamint oktatóik és tanulóik/tanoncaik számára tanulmányi utakat.

A 6. pont 8. bekezdésében jelzett szervezeteket fel kell kérni arra, hogy folytassanak párbeszédet a többi állam hasonló szervezeteivel és intézményeivel.

Fejleszteni kell a jó gyakorlatok kölcsönös nemzetközi cseréjét a határozat fő témáinak részletesebb, gyakorlati példák általi illusztrálása érdekében, a lehető legjobban kihasználva az olyan új információs technológiai lehetőségeket, mint például az Internetet.

A példák - jóllehet egyedi kontextusban kerülnek bemutatásra - kellőképpen átvihetőnek, adaptálhatónak kell lenniük annak bemutatására, hogy a jó gyakorlatok és megoldások másokkal is megoszthatók. A határozat szellemében mindezek kreatív alkalmazását ösztönözni kell.

A példák között szerepelnie kell a tagállamok által a különféle oktatási intézmények tanrendjeinek átdolgozására és a 6. fejezet 8. bekezdésében jelzett testületek munkájának erősítésére irányulóan végrehajtott intézkedéseknek, továbbá a különféle oktató és képző intézmények, valamint szakmai és foglalkozási csoportok által végrehajtott intézkedéseknek.

V. Háttér információk a ResAP(2001)I sz. határozathoz

I. Általános megjegyzések

Az Európa Tanács Szociális Ügyek és Közegészségügy Területére vonatkozó Részleges Megállapodás keretein belül a "határozat" szó az "ajánlás" szinonimájaként értelmezendő. A határozat/ajánlás az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott jogi és politikai jelentőségű nyilatkozat, amellyel a tagállamok számára bizonyos intézkedés megtételét javasolja. Jogilag nem kötelező.

A határozatot címzettjei a tagállamok kormányai, amelyek számára javasolják a határozat és a hozzá csatolt elvek megvalósítását "kellő figyelemmel a sajátos alkotmányos struktúráikra, a nemzeti, regionális és helyi sajátosságokra, valamint az oktatási rendszereik jellemzőire". Mindez az egyes tagállamok saját specifikus helyzetük és körülményeik figyelembe vételére vonatkozó diszkrecionális döntési lehetőségét mutatja.

A szöveg nem részletezi a határozat és a benne foglalt elvek megvalósításának módjait és eszközeit. Ez lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy saját meglátásuk szerint válasszák ki a megvalósítás megfelelő eszközeit, amely magában foglalja a nemzeti jogot és gyakorlatot, vagy más kezdeményezéseket.

A határozat nem törekszik közvetlenül a magánszektor megszólítására. Maguk a tagállamok határozzák meg a magánszektorban a határozat megvalósításába történő bevonását biztosító, megfelelő megoldásokat. Ráadásul a helyi és a regionális hatóságok szintén fontos szerepet tölthetnek be a jelen határozat elveinek megvalósításában.

2. Az egyes szakaszokra vonatkozó részletes megjegyzések

2.1 Preambulum

A preambulum első négy szakasza szabványszerű. A következő tizenegy szakasz az Európa Tanács és más, a fogyatékossgal élő személyek rehabilitációjával és integrációjával illetve az akadálymentesítéssel foglalkozó egyéb szervezetek legfontosabb egyezményeit, ajánlásait és nyilatkozatait idézi. Az utolsó hat szakasz megismétli a fogyatékossgal élő személyeknek a közösség életébe a környezet akadálymentesítése révén történő fokozott bevonására irányuló összehangolt politika szükségességének legfontosabb okait.

2.2 Rendelkező szakaszok

Az a. és a b. bekezdés az Európa Tanács szokásos gyakorlatát követi azzal az eltéréssel, hogy megkülönbözteti azokat a területeket, amelyek tekintetében a kormányzat közvetlen kompetenciával bír, azoktól, amelyekre vonatkozólag nincsen közvetlen felelőssége. A felelősségek megoszlása országonként eltérően alakul és időről időre változhat. E tekintetben a határozat nem törekszik a gyakorlatok egységesítésére, és megfogalmazása a meglévő változatosság figyelembe vételével készült. A kormányzati kompetencia különösen az önálló döntéshozatali joggal rendelkező egyetemek hatáskörébe eső területeken lehet korlátozott. Különböző irányító eszközök azonban lehetővé teszik a kormányzatok számára a b. bekezdésben meghatározott lépések megtételét

a függelékben leírt elvek és intézkedések alkalmazása érdekében, még azokon a területeken is, ahol a jogszabályi felelősséget az oktatási intézmények vagy más, közbenső szervezetek viselik.

A d. pont a tagállamok feladatává teszi a jelen határozat terjesztését és minden érdekelt fél figyelmébe ajánlását. A határozat terjesztése előfeltétele a benne foglaltak megfelelő megvalósításának, mert ez segíti a közhatóságokat, a magánszektor szereplőit és a felhasználókat az egyetemes tervezés elveinek megismerésében és megértésében valamint abban, hogy azok alkalmazásához tevékenyen hozzájáruljanak.

2.3 A határozat függeléke

Az egyes ajánlások és elvek a határozat függelékében található. A függelék a határozat elválaszthatatlan részét képezi.

2.3.1 Általános elvek

A határozat minden személy, köztük a fogyatékossgal élő személyek azon jogát veszi kiindulási alapul, amely értelmében a közösség életében való teljes mértékű részvétel mindenkit megillet, ez pedig magában foglalja az épített környezet minden részének hozzáférésére, használatára és megismerésére vonatkozó jogot.

Elismeri a társadalom - különösen pedig minden, az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó szakma - azon felelősségét és kötelességét, hogy az épített környezetet mindenki - köztük a fogyatékossgal élő személyek - számára általánosan hozzáférhetővé tegye.

2.3.2 Meghatározások

A meghatározások a határozat megvalósításának céljára, nem általános alkalmazásra kerültek kialakításra.

A határozat az egyetemes tervezés és akadálymentesség kérdéseire összpontosít. Megjegyzendő azonban, hogy az "elhagyhatóság" ("egressibility"), azaz vészhelyzetben egy adott épület elhagyásának vagy biztonságos terület elérésének képessége szintén olyan kérdés, amellyel foglalkozni kell.

2.3.3 Célok, stratégiák

Az építészek és mérnökök hagyományosan antropometrikus adatok segítségével mérik azt, hogy az épített környezet milyen mértékben felel meg az azt igénybe vevők szükségleteinek, az esetek többségében egy funkcionális korlátozottságtól mentes "átlagos fiatal férfi" képességeinek alapul vételével. A népesség jelentős része azonban nem rendelkezik olyan képességekkel, mint ez a képzeletbeli "normál" felhasználó. A jelenlegi oktatás és képzés továbbra is elkülöníti és sztereotipizálja a "normálnak" nem megfelelő embereket, a pusztá létezésük figyelmen kívül hagyásával, vagy - jobb esetben - azáltal, hogy külön tantárgy keretein belül foglalkozik velük. A kutatások időnként tovább fokozzák ezt az elkülönítést azáltal, hogy meghatározott csoportokra, vagy mesterségesen kialakított társadalmi kategóriákra összpontosítanak (pl. időskorúak, fogyatékossgal élő személyek), akiknek a tervezés során sajátos igényeik vannak (pl.

rámpa, felvonó, szélesebb ajtók, nagyobb méretű fülkék a mellékhelyiségben stb.). Azonban minden speciális megoldás a sztereotípiákat, az elkülönítést és a megfélemezést erősíti.

Az egyetemes tervezés az olyan épített környezet kialakítására irányuló holisztikus megközelítés, amely mindenki számára hozzáférhető, megismerhető és használható, függetlenül az egyén életkorától, testméretétől, képességeitől és más fizikai jellemzőitől. A meghatározás szerint az egyetemes tervezés nem irányul kizárólagosan a fogyatékossgal élő személyek igényeinek kielégítésére, ugyanakkor mintegy befogadja azokat. Azáltal, hogy nem elkülönült felhasználói csoportok igényeit, hanem az ember és környezete közötti interakciók teljes spektrumát veszi figyelembe, megnöveli azoknak a számát, akiknek az igényei kielégítésre kerülnek. Egy integrált megközelítés gyakorlására ösztönöz a több önálló megoldás alkalmazása helyett, és ezáltal bármely társadalmi befogadásra irányuló politika elengedhetetlen összetevője.

Paradox módon az egyetemes tervezés akkor a legsikeresebb, ha az nem látható. Az egyetemes tervezés elveinek helyes alkalmazása nem feltétlenül észrevehető úgy, mint pl. a lépcsők melletti rámpák, vagy a nagyobb vécéajtók.

Az egyetemes tervezés egy olyan tervezési megfontolás, amely az előregondolkodást, az "időbeni tervezést" részesíti előnyben az utólagos átalakításokat eredményező, később jövő gondolatok helyett.. A tünetek kezelése helyett az okok kiküszöbölésére irányuló korai beavatkozás elvének követésével, ez a Határozat javasolja az egyetemes tervezés elvének az összes, az épített környezettel és annak alakításában részt vevő szakma képzési tervébe történő beépítését annak érdekében, hogy mindenki teljes szerepet tölthessen be a társadalom életében, részt vehessen a gazdasági, társadalmi, kulturális, szabadidős és rekreációs tevékenységekben. Ezáltal biztosítható lenne bármely, különböző életkorú, testméretű és bármilyen képességekkel vagy egyéb fizikai jellegzetességgel bíró ember számára a lehető legnagyobb mértékű mobilitás, valamint az épületek, továbbá a közlekedési eszközök megközelíthetősége.

Európában az egyetemes tervezést számos építészettel, tervezéssel és mérnöki tudományokkal foglalkozó egyetemen és iskolában nem tanítják, továbbá számos építész, mérnök, tervező és várostervező se alkalmazza gyakorlatában. Így ez a határozat annak biztosítására irányul, hogy az épített környezettel és annak alakításával foglalkozó minden szakma gyakorlati oktatását és képzését áthassa az egyetemes tervezés eszméje.

Az attitűdökben megnyilvánuló korlátok továbbra is a fogyatékossgal élő személyek esélyegyenlőségének és teljes részvételének egyik legnagyobb akadályát jelentik, amelyeket sok esetben talán a fizikai korlátoknál is nehezebb felszámolni. A fogyatékossgal élő személyek szükségleteit tehát minden szinten tudatosítani kell.

A határozat továbbá támogatja a megfelelő oktatási módszerek és anyagok kifejlesztését, az oktatók képzését, a felhasználók részvételét, az oktatási programok értékelését és az információk és jó gyakorlatok nemzetközi cseréjét.

A határozat további szakaszainak címzettjei a kormányzatok, valamint az oktatási és képző intézmények, figyelembe véve az illetékesség egyes országokon belüli megoszlását.

2.3.4 Felsőoktatás

A felsőoktatásra vonatkozó előírások alkotják a határozat alapját, tekintve, hogy az építészek, mérnökök, tervezők és településtervezők oktatása főképpen az egyetemek, és más felsőoktatási intézmények feladatkörébe tartozik.

2.3.5 Továbbképzés és szakképzés

Az építészek, mérnökök és tervezők azonban nem vesznek részt minden építési beruházás megvalósulásában. Számos építési beruházást az előbb felsoroltak bevonása nélkül, maguk az iparosok (mesterek), azaz például a kőművesek, ácsok, víz-és gázvezeték-szerelők, villanszerelők stb. kiviteleznek. Ezen okok miatt - továbbá egyfajta minőségellenőrzésként - minden érintett szakma alapképzésében meg kell jeleníteni az egyetemes tervezés alapelveit.

A szakképzést számos országban tanoncképzés formájában oldják meg. Nyilvánvaló azonban, hogy nem minden oktatási rendszerben tesznek különbséget a továbbképzés és a szakképzés, vagy akár a középfokú oktatás között, és a szakképzést esetenként csupán a középfokú oktatás egy adott formájának tekintik. A bekezdés szóhasználata tehát igyekszik figyelemmel lenni a képzés rendszereiben meglévő különbözőségekre.

2.3.6 Oktatási módszerek és anyagok

A különféle oktatási stratégiák széles körét kell vizsgálni, a cél nem egyetlen tanrend kialakítása.

Az intézmények az egyetemes tervezés oktatási stratégiáinak széles körét alakíthatják ki, egészen az erre összpontosító egyedülálló kurzustól a tanszékek meghatározott körére kiterjedő, vagy a különféle tanrendeket lefedő rendszerekig.

Az oktatási módszereket és anyagokat az érintett oktatási intézmény "kultúrájának" megfelelően az adott tanulók, tantestületek és tanrendek sajátos erősségeihez és gyenge pontjaihoz kell illeszteni.

Az egyetemes tervezés elveinek a tanrend egészében történő megjelenítésére irányuló stratégiáktól várható a legnagyobb valószínűséggel a tanulók hozzáállásának, viselkedésének és döntéseinek megváltoztatása. Az egyetemes tervezés elveinek egy ilyen általános bevonására irányuló megközelítés megerősíti azt a felfogást, hogy az egyetemes hozzáférés biztosítására való törekvés az építészeti döntéshozatal egészét átjáró, a felhasználók igényeinek kielégítésére vonatkozó önálló gondolkodásmódnak tekintendő.

Amennyiben az egyetemes tervezés önálló kurzusként jelenik meg, felmerülhet annak a kockázata, hogy azt egyfajta specifikus készségterületnek fogják tekinteni, és mint nem lényeges kérdés, a háttérbe szorul (ha önálló kurzus kerül kialakításra, legalább más kurzusokkal való kapcsolódásról kell gondoskodni.).

Ráadásul, ha a tanulók egy adott tanfolyam kereteiben foglalkoznak csupán a kérdéssel, akkor többségük nem lesz képes igazán értékelni a különböző használói igények befogadásra törekvő gondolkodásmód jelentőségét. Az építészek, mérnökök, tervezők és településtervezők oktatásának "befogadóbbá" változtatására irányuló, hosszú távú stratégia bizonyos mértékig arra alapozódik, hogy az egyetemes hozzáférhetőség biztosításának kérdései mennyire ágyazódnak be a tanterv egészébe, amelynek következtében a tanulók újra és újra találkoznak a különböző használói igények befogadásra irányuló megközelítés gondolatával.

Távoktatási és távképzési modulokat kell mindazon tanulók rendelkezésére bocsátani, akik szakmai vagy magánéleti körülményeik következtében nem tudnak rendszeresen részt venni hagyományos oktatási vagy képzési kurzusokon.

2.3.7 Az oktatók képzése

Az előadók, tanárok és oktatók egyetemes tervezés terén való képzése alapvető fontosságú az egyetemes tervezés értékeinek eredményes elterjesztése szempontjából. A döntéshozói és adminisztratív dolgozók számára továbbképzési és tudatformáló kurzusokat kell szervezni.

2.3.8 A felhasználók bevonása

Az egyetemes tervezés oktatása szempontjából a legértékesebb stratégia a felhasználók bevonása, hiszen sok esetben az érintettek - akiknek szükségleteit a jelenlegi környezetük nem elégítik ki megfelelő mértékben - a legjobb tanárok. A felhasználók nyújthatják a legjobb lehetőséget a tanulók számára az egyes építészeti alkotások másfajta szemszögből történő értékelésére.

A felhasználók figyelembe vétele nem csupán a tervezésnek az esztétika és a technológia melletti, harmadik szempontja, hanem tulajdonképpen az az összefüggés, amelybe az építészeti tervezés minden tényezőjét el kell helyezni. A felhasználók bevonása elősegítheti az ügyfeleknek a tervezési folyamat lényegéhez való közelítését.

Különös figyelmet kell fordítani az építészek, mérnökök, tervezők és településtervezők alkotásaival napi kapcsolatba kerülő különböző felhasználók bevonására.

2.3.9 Az oktatás eredményességének értékelése

Értékelni kell, hogy az oktatás során alkalmazott megközelítés hatékony volt-e az egyetemes tervezés értékeinek és elveinek a tanulók részére történő átadásában. Az egyes karok alkalmazhatják saját értékelési eszközeiket (pl. egyszerű kérdőívek az oktatás előtt és után). Az oktatási módszerekkel foglalkozó statisztikusok azonban végezhetnek - ennél szigorúbb feltételeken alapuló - olyan felméréseket is, ahol olyan tanulói csoportok tudásában és attitűdjében bekövetkezett változások kerülnek összehasonlításra, amelyek az egyetemes tervezés értékeknek különböző mértékben lettek kitéve, beleértve azon tanulói "kontroll" csoportokat is, amelyek az egyetemes tervezés eszméjének oktatásával nem is kerültek kapcsolatba.

A legfontosabb kérdés azonban az, hogy a tanulók valóban beépítik-e az így megszerzett tudatosságot és ismereteket a konkrét építészeti projektjeikbe. Következésképpen a tanulók ismeretei gyarapodásának megbízhatóbb mutatóját kínálhatja a későbbi félévekben folytatott munkájuk áttekintése abból a szempontból, hogy mennyire képesek az egyetemes tervezésről tanultakat az egyetemes tervezésre különös hangsúlyt nem helyező projektekbe beépíteni.

2.3.10 Az információk és jó gyakorlatok nemzetközi cseréje

A határozat céljai azonban csak akkor valósulhatnak meg, ha a megfelelő jogszabályi környezetet és politikát az oktatás és képzés napi rendszerében a jó gyakorlatok egészítik ki. Ez a fejezet egymás tapasztalatainak hasznosítására hívja föl a tagállamok figyelmét. Az információk és a jó gyakorlatok javasolt határokon túlnyúló cseréje a nemzetközi kapcsolatok és együttműködés fejlesztése révén járulhat hozzá e cél megvalósításához.